

Jaarverslag 2024 Stichting Aardgasvrije Wierdedorpen

Inleiding

Het jaar 2024 betekende voor de Stichting Aardgasvrije Wierdedorpen (SAW) een behoorlijke kentering: de activiteiten conform het via de gemeente Delfzijl ingediende en door het Ministerie van Binnenlandse Zaken goedgekeurde experimentele plan “De Energie van Krewerd”)¹ in het kader van het Programma Aardgasvrije Wijken kunnen niet meer worden uitgevoerd. Het plan maakt integraal deel uit van de statuten van de Stichting, die haar doelstelling niet meer kan realiseren. De gemeente Eemsdelta wil een ander beleid voeren, waarin het plan niet meer past en heeft ook de verschillende door het bestuur voorgestelde aanpassingen en ingezette veranderingen niet omarmd. Het bestuur heeft daarom in het najaar van 2024 moeten besluiten tot beëindiging van de Stichting per 31 december 2024. Om inwoners van de dorpen, die gebruik willen maken van subsidieregelingen hiervan niet de dupe te laten worden, is afgesproken met de gemeente, dat in 2025 tot naar verwachting medio september de Stichting hierin nog faciliteert, maar dat verder in principe geen nieuwe activiteiten meer worden ontplooid. Voor Krewerd enerzijds en voor de dorpen Godlinze en Holwierde anderzijds worden door de gemeente i.o.m inwoners oplossingen gezocht.)²

¹ De uitvoerige beschrijving is te vinden in De Energie van Krewerd. In het jaarverslag van 2022 van de stichting is te vinden hoe het project is gestart in dat jaar.

De inwoners van Krewerd besloten in 2017 zelf het heft in handen te nemen wat betreft hun woningen, los van de Nationale Coördinator Groningen. Ze maakten een plan waarin veiligheid, energietransitie en een dorpsplan gecombineerd werden. Alle woningen werden tegelijk beoordeeld, en elke bewoner koos een eigen architect. Uitgangspunt voor de energietransitie was dat het voor de bewoners financieel neutraal zou zijn. Het door de bewoners gemaakte plan maakte dit mogelijk door de transitie te combineren met de versterking van de huizen. Dit alles budgetneutraal (gelijkblijvende of lagere woonlasten), met een terugverdientijd van maximaal 8 jaar. Het plan werd door de gemeente gestimuleerd, omarmd en (vanwege de door het ministerie vereiste minimale omvang) uitgebreid naar de dorpen Holwierde en Godlinze. Samen kregen ze €5,1 miljoen vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken. Een stichting werd eind 2021 opgericht, Aardgasvrije Wierdedorpen, om het project te coördineren. Deze stichting kon praktisch van start in voorjaar 2022 en werkt met werkgroepen en (tot begin 2024) een externe projectleider. Het oorspronkelijke plan beschreef, dat tegen 2028 al het nog gebruikte gas in Krewerd volledig groen en gecertificeerd is. Uitgangspunten in het project zijn een forse besparing op aardgas, woonlastenneutraliteit, en een zorgvuldige inpassing in de sociale en fysieke omgeving.

² Eind februari 2025 heeft de gemeente met enkele inwoners afgesproken om activiteiten, zoals de subsidieregelingen, via een in het voorjaar van 2025 opgerichte coöperatie verder door te zetten. Hiervoor verwijzen wij naar de Coöperatie Aardgasvrije Wierdedorpen en de Gemeente Eemsdelta. De website wordt in 2025 overgedragen aan de coöperatie. Wat betreft Krewerd wordt nog gezien hoe het experimentkarakter van het oorspronkelijk plan samen met de inwoners inhoud gegeven kan worden. De Dorpscoöperatie Krewerd lijkt ons hierin een belangrijke partij.

Verslag over 2024

1. Aanmeldingen voor het project

De eerste projectbijdrage is uitbetaald op 18 oktober 2022. Inmiddels zijn er per 31 december 2024 aan 127 adressen een of meerdere subsidies verstrekt. Er waren per 31 december 2024 in totaal 340 aanmeldingen van inwoners bij de stichting voor energieadvies, maatwerkadvies, en/of een projectbijdrage. Er is per ultimo 2024 inmiddels voor 40 warmtepompen subsidie verstrekt (waarvan 10 all electric). De onzekerheid rond maatregelen 28 en 29³ heeft vanaf eind 2023 voor terughoudendheid gezorgd bij inwoners die nog geen aanmelding hebben gedaan en/of subsidie hebben aangevraagd. Pas in de loop van 2025 wordt dit naar wij hopen steeds meer duidelijk.

2. Betrekken inwoners

Vanaf maart 2024 heeft SAW een eigen locatie aan de Uiteinderweg 7A in Holwierde, waar op meerdere momenten in de week bewoners kunnen binnenlopen voor advies. De oorspronkelijke (maandelijks) inloopavonden zijn daarom beëindigd.

In Godlinze zijn de meeste huishoudens intussen bezocht en is veel aandacht besteed aan de uitgebrachte energieadviezen, die in een aantal gevallen herzien moesten worden.

Het blijkt noodzakelijk de bewoners nog meer persoonlijk te benaderen dan aanvankelijk gedacht. Dat bracht extra kosten met zich mee voor de inzet van bewonerscoördinatoren, extra energieadviezen en PR.

Een nieuwe, korte enquête is eind 2023 gehouden door de Rijksuniversiteit Groningen in Holwierde, na afstemming met Dorpsbelangen, om te kijken hoe we verder verbeteringen kunnen doorvoeren in het project.

Uit de enquête kwamen de volgende conclusies:

- Behoorlijke bereidheid inwoners om Holwierde te verduurzamen.
- De meeste respondenten zijn op de hoogte van het initiatief en kunnen hun eigen keuzes over verduurzaming en energie maken.
- Er blijkt bij de respondenten bereidheid om op verschillende manieren mee te doen aan het initiatief (70% bijeenkomst bijwonen, 43% vrijwilliger, 57% investeren).

Het is en blijft belangrijk om ‘twijfelaars’ te helpen door communicatie, informatieavonden en praktische ondersteuning. En: belangrijk is te weten waarom ‘nee’ wordt gezegd (los van inwoners die het huis energetisch op orde hebben). Sociale contacten zijn effectief in te zetten voor communicatie en informatieverspreiding, omdat mensen informatie afkomstig uit hun eigen sociale netwerk sneller betrouwbaar vinden dan informatie van externe partijen. Daarom kan, naast huisbezoeken, een “sociale netwerkaanpak” mogelijkheden bieden deelname te vergroten.

In Krewerd gaat de energietransitie samen op met het plannen maken voor de versterking van de huizen. Alle huizen in Krewerd worden versterkt dan wel sloop/nieuwbouw. De plannen worden begeleid door architecten en maatregel 28. De uitvoering van de plannen zijn medio 2024 gestart, maar ondervinden

³ in het kader van Nij Begun <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/01/22/uitvoering-50-maatregelen-nij-begun-prioriteit-voor-2024>

helaas vertraging. Over 2 à 3 jaar moet Krewerd klaar zijn. Bewoners zijn bezorgd over de leveringszekerheid van stroom in koude winter, ze twijfelen.

In Krewerd zijn de plannen voor deze proefwijk destijds bottom-up door de bewoners zelf gemaakt en is er unaniem draagvlak. Dit laatste misten we node in Godlinze en Holwierde, er is en blijft veel zendingswerk nodig. Het bestuur heeft voorgesteld dat dorpsbreed in de beide dorpen zou worden nagedacht over een energietransitie op dorpsniveau. Omdat energietransitie vaak niet de eerste interesse van bewoners heeft (moeilijke materie en moeilijk overzicht over de consequenties) leek het goed om vanuit het bestuur voor te stellen dorpsbreed een beweging op gang te brengen en in werkgroepen na te denken over de toekomst van de dorpen (sociaal, stedenbouwkundig enz.) met als onderdeel een werkgroep energietransitie. Een vergelijkbare en gebleken succesvolle benadering als in Krewerd. Het bestuur van de proeftuin is langsgeslagen bij beide Dorpsbelangen om dit voor te stellen en te ondersteunen. Na signalen vanuit de gemeente dat dit niet paste met (inmiddels nieuw) gemeentelijk beleid, is dit niet voortgezet. In het najaar van 2024 is door het bestuur van SAW aanvankelijk nog voorgesteld de werkgroepen te enthousiasmeren en te faciliteren tot gedragen dorpsplannen, en dan uitsluitend op het gebied van de energietransitie. Dit is niet verder opgepakt.

3. Ondersteuning

De projectleiding is tot het voorjaar van 2024 verzorgd vanuit Enablemi, de energieadviezen worden geleverd door Energie Ploeg. Daarbij worden nu twee adviezen opgesteld; een voor hybride (zoals in het projectplan voorzien) en een voor all electric. De adviezen kunnen desgewenst door de bewonerscoördinatoren met de bewoners worden doorgenomen. De energieadviezen zijn verder verbeterd en uitgebreid. Dit leidde tot extra kosten. De begroting voor 2024 is hierop bijgesteld. Daarnaast bleek dat het noodzakelijk was de bewoners nog meer persoonlijk te benaderen dan we aanvankelijk hadden gedacht. Dat bracht enige extra kosten met zich mee voor de inzet van bewonerscoördinatoren, extra energieadviezen en PR. Tenslotte zijn de energieadviezen verder verbeterd en in overleg met de gemeente uitgebreid. Ook dit leidde tot extra kosten. De begroting voor 2024 is hierop bijgesteld.

In het projectbudget is € 360.000 vastgelegd voor ambtelijke begeleiding/ondersteuning: “In totaal is gerekend op 10-12 uur inzet per week... gedurende 6-7 jaar”. De afgelopen jaren is deze inzet node gemist.

4. Nieuwe inzichten

Na de start van het project in april 2022 is een aantal belangrijke zaken gewijzigd.

A. Allereerst het nieuwe beleid bij de gemeente Eemsdelta. De gemeente zet nu vooral in op all electric en heeft aangegeven niet meer te willen meewerken aan de productie van groengas als onderdeel van het oorspronkelijke project. De gemeente verwees hierbij destijds naar een brief van de minister van BZK, waarin gemeentes gewaarschuwd worden terughoudend te zijn wat betreft groengas omdat dat nog te weinig aanwezig is. Consultatie (door gemeente en SAW) van het ministerie van BZK bracht hierin echter geen duidelijkheid. Ons argument, om juist wel door te gaan met groengas in deze proeftuin is, dat in het plan staat juist groengas te **produceren**. De gemeente bleef stellig bij haar standpunt zonder inhoudelijke argumenten en noodzaakte het bestuur een nieuw plan te maken. SAW ziet groengas nog steeds als een reële mogelijkheid om een zeer nuttige bijdrage te leveren in de energietransitie, juist ook in de bewoonde

omgeving. Daarmee is het ook mogelijk de woonlasten gunstig te beïnvloeden, zoals beoogd met het projectplan. Die lijn werd ook niet tegengesproken in het webinar duurzame gassen dat begin april 2024 werd georganiseerd door het Nationaal Programma Lokale Warmte Transitie⁴. Het Rijk ondersteunt juist nog steeds groengas projecten in de bewoonde omgeving en zet zeker niet alleen in op verbruik van groen gas voor transport of industrie. Overigens heeft SAW steeds de mening van de gemeente gedeeld dat op de langere termijn all electric steeds meer de regel zal zijn. Voorlopig zijn er echter nog stevige hindernissen. De capaciteit op het netwerk is onvoldoende als alle woningen in de dorpen volledig elektrisch verwarmd zouden worden. Instituut Clingendael⁵ constateerde in maart 2024, dat groengas juist een belangrijke noodzakelijke bijdrage kan leveren voor de netto-nul opgave in Nederland. De gemeente Utrecht⁶ gaf aan terug te grijpen naar groengas vanwege het overvolle stroomnet. SAW is en blijft van mening dat groengas de komende jaren daarom nog steeds een zeer zinvolle aanvulling zou vormen. All electric vergt daarnaast een grotere investering voor bewoners dan hybride oplossingen.⁷ Die is voor veel inwoners lastig op te brengen. Betaalbaarheid van de energietransitie is in deze proeftuin steeds het uitgangspunt geweest.

B. Zoals geschetst was in het oorspronkelijk projectplan groengasproductie één van de doelen. Binnen het project waren we met het onderzoek naar groen gasproductie inmiddels zover gevorderd, dat er mogelijk een voor de inwoners financieel gunstig alternatief is voor aardgas. Dit traject kan binnen het project Aardgasvrije Wierdedorpen niet verder worden doorgezet door de gewijzigde beleidsdoelen van de gemeente. De resultaten die met het onderzoek zijn behaald zullen zo goed mogelijk worden overgedragen aan derde partijen. Daarmee komt een einde aan groen gas binnen het PAW project, terwijl er toch mogelijk voordeel voor bewoners wordt bereikt en bijgedragen wordt aan de wens van de landelijke overheid om meer groen gas te produceren.

3. Consequentie van niet doorgaan van groengas betekende dat geen economische activiteit meer werd ontwikkeld door de stichting en dat daardoor geen BTW (meer) kon worden verrekend.

4. Voorts is er een lokaal initiatief rond de NAM-locatie Bierum. Het initiatief is oorspronkelijk genomen door één van de eigenaren (tevens lid van de werkgroep van de stichting) om een zelfstandige werkgroep hiervoor op te zetten. De intentie was om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om deze NAM-locatie te kunnen her-ontwikkelen naar een duurzame energievoorziening voor de omliggende dorpen. Doel is om onafhankelijk van financiële draagkracht, iedereen die geïnteresseerd is, de gelegenheid te bieden voordelig gebruik te kunnen maken van lokaal opgewekte duurzame energie. De oude NAM-locatie is mogelijk geschikt als een soort dorps-energiehub. De stichting ziet een dergelijk initiatief goed passen, juist als het een soort coöperatief verband betreft, zodat opbrengsten ook ten goede komen aan de deelnemers/

⁴ https://us06web.zoom.us/rec/play/baYovMNchxKmamMtU2Luo-16k1SluBcUHNAlk89Y4N3hjN9jrdwGYrbyurAhZd5qIDT7T20mIOEpJ2nE.KSdZti1gQLR9gQ9?canPlayFromShare=true&from=share_recording_detail&continueMode=true&componentName=rec-play&originRequestUrl=https%3A%2F%2Fus06web.zoom.us%2Frec%2Fshare%2FUPNAn0rPFQwtbRVQkUnLPDX23dYrxK0RNpybE9JX9QebhKAqMdHPTtR4C0Dpy-KCO.I22V8RB7pDNaPOMk en <https://www.nplw.nl/default.aspx>

⁵ <https://www.clingendaelenergy.com/event/discussie-noodzakelijk-bijdrage-van-biogas-aan-de-nederlandse-bijmengverplichting-en-de-2030-doelstellingen>

⁶ <https://nos.nl/l/2518115>

⁷ Een hybride warmtepomp is gunstig voor het volle stroomnet én de portemonnee (Trouw, 6 augustus 2024)

inwoners. Door toenemend gebruik van warmtepompen, elektrisch vervoer en minder gebruik van fossiele grondstoffen zal er meer en meer behoefte zijn aan elektriciteit. Dit initiatief heeft echter nog niet tot resultaat geleid.

5. In 2024 is n.a.v de tussentijdse evaluatie in 2023 tussen gemeente Eemsdelta en de Stichting Aardgasvrije Wierdedorpen een addendum bij het oorspronkelijke projectplan gemaakt. De stichting heeft het addendum in mei 2024 ingeleverd en besproken met de wethouder. Vervolgens is door SAW daarnaar gehandeld. Zie ook paragraaf 5.

6. Met de wethouder vond enkele keren overleg plaats in 2024.

5. Voorgestelde wijzigingen in het proefproject in 2024

Inzet op innovatieve energieopslag

Een groot probleem blijft de upgradering van het energietransport-netwerk. Zonder aanpassing van het netwerk komt de leveringszekerheid van elektriciteit in gevaar. All electric oplossingen kunnen daarom voor de korte en middellange termijn risicovol zijn voor bewoners als hele dorpen tegelijk daartoe over zouden gaan. Versterken van het netwerk in Krewerd, Holwierde en Godlinze is niet zomaar geregeld. Ook bij versterking van het netwerk blijft energieopslag belangrijk om aanbod en gebruik van stroom meer met elkaar in evenwicht te brengen.

De stichting ziet mogelijkheden in een proef met collectieve energieopslag (**seizoensopslag**, d.w.z voor een langere periode) en toepassing van innovatieve software om vraag en aanbod van energie meer met elkaar in evenwicht te brengen. De precieze invulling hiervan vraagt nadere uitwerking, waartoe SAW een aanzet heeft gegeven voor Krewerd, waarvoor de bewoners ook de data hebben geleverd.

Aanpassing woninggebonden maatregelen

De stichting heeft de mogelijkheid opgenomen om naast de bestaande mogelijkheden batterijopslag voor 50% te subsidiëren tot een maximumbedrag van € 4.000.

6. Bestuur

Per 31 december 2024 bestaat het bestuur uit Fons Verheijen (namens Krewerd), Frits Heukers (penningmeester) en Jurr van Dalen (voorzitter). Voor de vacatures namens Holwierde en namens Godlinze is de zoektocht in het najaar gestaakt nadat duidelijk was dat de Stichting de activiteiten zou gaan beëindigen.

Namens SAW is deelgenomen aan een drietal bijeenkomsten van de Groningse Energiekoepel (o.m over energieopslag) en aan een 'Warmtetransitiedag' die provinciaal was georganiseerd.

Het bezoek van Tweede Kamerleden in het kader van het project is door SAW gezien de ontwikkelingen niet verder vormgegeven.

De regeling voor projectbijdragen blijkt goed te werken, de snelle reactietijd is een belangrijk element, dat wordt gewaardeerd door inwoners.

In het project zijn bijdragen mogelijk voor ondermeer hybride warmtepompen (voor alle typen huizen), en voor all electric pompen (geschikt voor goed geïsoleerde huizen) mogelijk. De bijdrage uit het project loopt overigens naast de andere subsidiemogelijkheden, zoals de ISDE- en SNN-subsidies. Ook staat de projectbijdrage los van de bijdrage die voor de versterking van de woning beschikbaar komt

7. Samenvatting **aantallen aanmeldingen, energieadviezen en uitgekeerde subsidies**

Cumulatieve cijfers PAW per januari 2025 (tussen haakjes de stand per januari 2024):

aantal aanmeldingen	340 (220)
aantal uitgebrachte energieadviezen	208 (162)
aantal uitgekeerde subsidies	127 (63) waarvan 40 warmtepompen (30 hybride, 10 allelectric)

Bijlage

Wat gebeurde qua energieverbruik in de Wierdedorpen 2019-2023?⁸

Bij alle veranderingen is het goed om te kijken wat er qua energie (verbruik en opwek) is gebeurd in de afgelopen periode.

Voor het projectplan is destijds gebruik gemaakt van gegevens kleinverbruik energie uit 2019.

We hebben daar de cijfers⁹ van 2023 naast gezet.

Samengevat:

- * Het gasverbruik van de dorpen is gedaald met 420.000 m³ (omgerekend is dat evenredig met 4,1 mln kWh)
- * De elektriciteitsopwekking is toegenomen met bijna 55% tot 1.56 mln kWh
- * Het elektriciteitsverbruik is gedaald met bijna 1 mln kWh

Wat gasverbruik betreft is t.o.v 2019 in de drie wierdedorpen het gasverbruik gemiddeld met bijna 30% gedaald (Krewerd 43%, Holwierde 30% en Godlinze 23%). Per gasaansluiting daalde het verbruik naar gemiddeld 1498 m³ per aansluiting (sterkste daling in Krewerd).

De opgewekte elektriciteit steeg gemiddeld met bijna 55% (Krewerd 89%, Holwierde 70%, Godlinze 11%) van 1 mln kWh naar 1,56 mln kWh.

Het grootste deel van de opgewekte elektriciteit wordt teruggeleverd (schatting 70%; ca 30% zit tussen meter en panelen). Dit beïnvloedt uiteraard het verbruik, dat sterk daalde.

Het totale elektriciteitsverbruik daalde met 47% naar ruim 1,1 mln kWh.

Deze ontwikkelingen zijn toe te schrijven aan:

- * Zuiniger energie-gedrag, ook onder invloed van de energiecrisis.
- * Gebruik van andere energievoorziening, hier hebben we geen zicht op.
- * Maatregelen aan de woning (in het kader van het project zijn bv 37 warmtepompen aangeschaft -bijna alle hybride; een hybride warmtepomp bespaart tot zo'n 75% gas).

In het hierna volgende overzicht staat één en ander uitgesplitst naar dorp.

⁸ eerder gepubliceerd door SAW in 2024

⁹ gebruik is gemaakt van Open Data van Enexis. Postcodes met <6 woningen zijn niet meegenomen en ook geen groot verbruikers.

Gas en electriciteits Wierdedorpen 2019 - 2023 (kleinverbruikers)

	Gas		Verschil	%	Per aansluiting	In m3
<i>Gasverbruik in m3</i>	2019	2023			2019	2023
Krewerd	119472	68085	-51387	-43,0%	2389	1480
Godlinze	346518	267408	-79110	-22,8%	2193	1714
Holwierde	955420	665330	-290090	-30,4%	1990	1428
Wierdedorpen totaal	1421410	1000823	-420587	-29,6%	2066	1498
	Electriciteit		Verschil	%	Per aansluiting	In kWh
<i>Opgewekte kWh</i>	2019	2023			2019	2023
Krewerd	53771	101347	47576	88,5%	996	1912
Godlinze	278642	309266	30624	11,0%	1639	1886
Holwierde	676966	1152629	475663	70,3%	1365	2319
Wierdedorpen totaal	1009379	1563242	553863	54,9%	1402	2189
	Electriciteit		Verschil	%	Per aansluiting	In kWh
<i>Verbruik in kWh</i>	2019	2023			2019	2023
Krewerd	148764	98812	-49952	-33,6%	2755	1864
Godlinze	575180	316841	-258339	-44,9%	3383	1932
Holwierde	1384157	692982	-691175	-49,9%	2791	1394
Wierdedorpen totaal	2108101	1108635	-999466	-47,4%	2928	1553